

พิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม : รวบรวมความคิดสร้างสรรค์จากโครงการประชุมวิชาการพิพิธภัณฑ์และมรดกทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 1

ปารมี ลางกุลานนท์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

สุชาดา สุรางค์กุล

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Museums and Cultural Heritage: Collection of selected articles from the 1st Museum and Cultural Heritage Academic Conference Project

Bharamee Langkulanont

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Thailand

Suchada Surangkul

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Thailand

Article Info : Book Review

Article History : Received 6 April 2024

: Revised 7 April 2024

: Accepted 7 April 2024

Corresponding Author : Bharamee Langkulanont

E-mail Address : Bharamee.la@ksu.ac.th

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหนังสือ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเฉลิมพระเกียรติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2563). พิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม : รวบรวมความคิดสร้างสรรค์

จากโครงการประชุมวิชาการพิพิธภัณฑ์และมรดกทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 1 (Museum & Heritage 2020). กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บทนำ

หนังสือพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม : รวมบทความคัดสรรจากโครงการประชุมวิชาการ พิพิธภัณฑ์และมรดกทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 1 (Museum & Heritage 2020) นี้ เป็นการรวบรวมบทความที่นำเสนอในงานประชุมวิชาการพิพิธภัณฑ์และมรดกทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 1 (Museum & Heritage 2020) จัดโดยความร่วมมือระหว่าง 2 หน่วยงาน คือ พิพิธภัณฑ์ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างโอกาสให้นักศึกษา อาจารย์ นักปฏิบัติการ ได้มีเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัย มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดเห็นทางวิชาการกับบุคลากรจากต่างจังหวัด โดยหวังว่าจะเป็นพื้นที่ช่วยสร้างนักวิจัยที่สามารถผลิตผลงานตีพิมพ์เผยแพร่ด้านพิพิธภัณฑ์ศึกษาและมรดกวัฒนธรรมศึกษาให้เพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งคณะกรรมการจัดงานได้คัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ จำนวน 7 บทความ ประกอบไปด้วย

บทความแรก การจัดการแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์มะคัน

สังคนทาลัย สามิติ เมืองวรธา รัฐมหาราษฏระ ประเทศอินเดีย โดย จุลเกียรติ ไพบุลย์เกษม

บทความที่สอง พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ส่วนน้อยกับนิยามความเป็นมาเลย์ กรณีศูนย์มรดกวัฒนธรรมมาเลย์ สิงคโปร์ โดย ชิวสิทธิ์ บุญเกียรติ

บทความที่สาม กระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นต่อการสร้างองค์ความรู้แก่โบราณวัตถุ Museum Visit You โดย เบญจวรรณ พลประเสริฐ

บทความที่สี่ การสื่อความหมายของคนทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญโคกสลุ จังหวัดลพบุรี โดย จีรวรรณ ศิริวานิชกุล

บทความที่ห้า การศึกษาความเป็นไปได้ในการอนุรักษ์เครื่องกระเบื้องจีนพิมพ์ลาย ด้วยวิธีเลียนแบบการพิมพ์ลาย โดย บุรินทร์ สิงโตอาจ

บทความที่หก ดงปู่ฮ่อ : พัฒนาการรูปแบบการจัดการพื้นที่มรดกวัฒนธรรมชุมชน โดย วณิชชาติคำ และ จีรวรรณ ศรีหนูสุด

และบทความที่เจ็ด ความต้องการความหวัง และพื้นที่สาธารณะ : กรณีศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สันติภาพ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย ภัทรภร ภูทอง

บทวิจารณ์หนังสือ

บทความแรก การจัดการแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นเชิงบูรณาการ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์มะคันสังครหาลัย สามิติ เมืองวรธา รัฐมหาราษฏระ ประเทศอินเดีย โดย จุลเกียรติ ไพบุลย์เกษม ที่เกิด ความสงสัยในการจัดการพิพิธภัณฑ์ช่างฝีมือชาวมะคัน เพราะเหตุใดถึงเกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแห่งนี้

พิพิธภัณฑ์มะคัน สังครหาลัย สามิติ เป็นภาษามารฐี ที่มีความหมายว่า พิพิธภัณฑ์ช่างฝีมือชาวมะคัน ตั้งอยู่ที่ถนนกุมารपाल เมืองวรธา รัฐมหาราษฏระ ภาคกลางของสาธารณรัฐอินเดีย ได้ก่อตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2521 โดยใช้แนวคิด “สัตยาเคราะห์” ตามอุดมการณ์ของมหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi) ซึ่งเป็นแนวคิดชาตินิยมที่ส่งเสริมให้ประชาชนชาวอินเดียพึ่งพาตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกรรมกรถึงชนชั้นกลาง ทำให้เกษตรกร กรรมกร แรงงานฝีมือมีศักดิ์ศรีในสังคม และทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมมากขึ้น ชาวเมืองวรธาที่ได้รับคำสอนแนวคิด “สัตยาเคราะห์” จากมหาตมะ คานธี จึงได้เผยแพร่อุดมการณ์อย่างกว้างขวางและมีการนับถือแนวคิดนี้อย่างแน่วแน่ จนปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน ซึ่งในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2562) พิพิธภัณฑ์มะคัน สังครหาลัย สามิติ อยู่ในความดูแลของสมาคมชาติและอุตสาหกรรมท้องถิ่น (Khadi and Village Industries Commission)

ผู้เขียนบทความนี้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์มะคัน สังครหาลัย เช่น การ

บริหารงานภายใน องค์ประกอบของพิพิธภัณฑ์ การจัดการพื้นที่สัดส่วนต่าง ๆ ของอาคารจัดแสดงทั้งภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์ การบริหารจัดการบทบาทของพิพิธภัณฑ์ต่อชุมชน จนนำมาสู่บทสรุปตามข้อสงสัยของผู้เขียน ที่พบความโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์มะคัน สังครหาลัย คือ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดแสดงเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น และสร้างอาชีพที่ยั่งยืนให้ชุมชน โดยเน้นการเผยแพร่ความรู้และการพัฒนาชุมชนเป็นหลัก มากกว่าการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชื่อเสียงมูกว้างจึงยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์อาจเสียโอกาสในการเผยแพร่ความรู้ระดับสากล ซึ่งหากพิพิธภัณฑ์สามารถพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ อาจเป็นจุดดึงดูดให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมภายในเมือง เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนและพิพิธภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น (จุลเกียรติ ไพบุลย์เกษม, 2563). อ้างถึงใน พิพิธภัณฑ์ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2563)

ในส่วนท้ายของบทความผู้เขียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย กับพิพิธภัณฑ์มะคัน สังครหาลัย เมืองวรธา รัฐมหาราษฏระ สาธารณรัฐอินเดีย ในมุมมองต่าง ๆ เช่น ที่ตั้ง การบริหารจัดการ และค่านิยมของคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นแง่คิดที่น่าสนใจในการนำไป

ปรับใช้กับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

บทความที่สอง **พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ส่วนน้อยกับนิยามความเป็นมาเลย์ กรณีศูนย์มรดกวัฒนธรรมมาเลย์ สิงคโปร์** โดย ชิวสิทธิ์ บุญยเกียรติ

บทความนี้ ผู้เขียนนำเสนอมุมมองการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมมาเลย์ (Malay Heritage Centre) ในย่านประวัติศาสตร์ กังปงกลาม (Kampong Klam or Kampong Glam) ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นย่านเศรษฐกิจที่รู้จักกันดีว่าเป็นย่านมุสลิมในประเทศสิงคโปร์ ประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่สุดประเทศหนึ่งในทวีปเอเชีย ผู้เขียนบทความนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจไว้ทั้งสิ้น 5 ประเด็น คือ 1. พิพิธภัณฑ์วิจิตร : มุมมองและวิวิธยา ที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านบทความได้เห็นถึง 2. พหุเชื้อชาติและ “ความเป็นมาเลย์” ในนโยบายทางสังคมของสิงคโปร์ 3. อัตลักษณ์ชุมชนย่านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว 4. การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ และ 5. นัยมรดกมาเลย์ ณ ศูนย์มรดกชาติพันธุ์ ที่ผู้เขียนสามารถสรุปภาพรวมของศูนย์วัฒนธรรมมาเลย์ในมุมมองที่น่าสนใจมากหลากหลายมุมทั้งด้านสภาพเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลต่อทัศนคติของคนในชุมชน และสิ่งสำคัญคือนโยบายพหุวัฒนธรรมของประเทศสิงคโปร์ ที่เป็นจุดเด่นหนึ่งของประเทศสิงคโปร์ นอกเหนือจากระบบบริหารจัดการประเทศเศรษฐกิจ และความมีระเบียบวินัยที่เข้มแข็ง

ถือว่าบทความนี้เป็นบทความที่อ่านแล้วอยากไปเที่ยวชมศูนย์วัฒนธรรมมาเลย์ เพื่อตามรอยสิ่งที่ผู้เขียนได้ค้นพบและนำเสนอไว้ได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งในประเทศไทยนั้น ก็มีหลายพื้นที่ หลายจังหวัดที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนหรือให้ความสำคัญต่อการนำเสนอสิ่งเหล่านี้ การมองบุคคลอื่นว่าแตกต่างหรือการด้อยค่าคนที่แตกต่างทางเชื้อชาติหรือศาสนาในประเทศไทยก็จะลดลง

บทความที่สาม **กระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นต่อการสร้างองค์ความรู้แก่โบราณวัตถุ Museum Visit You** โดย เบญจวรรณ พลประเสริฐ

บทความนี้ ผู้เขียนนำเสนอข้อค้นพบจากการทำกิจกรรมนอกอาคารจัดแสดง ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย จังหวัดลำพูน โดยนำเสนอ 5 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1. พิพิธภัณฑ์ภูมิหลังกับการพัฒนา 2. พื้นที่การจัดแสดงพื้นที่ความหมายของสังคม 3. พิพิธภัณฑ์และการส่งต่อองค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ชุมชนจากอดีตสู่ปัจจุบัน 4. พื้นที่พิพิธภัณฑ์ = พื้นที่ของสังคม และ 5. กิจกรรม “Museum Visit You” เมื่อพิพิธภัณฑ์เดินทางไปหาคุณ

ทั้ง 5 ประเด็นในบทความนี้ ชี้ให้เห็นความตั้งใจของภัณฑารักษ์และบุคลากรในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย ในการเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับคนทั่วไปนอกที่ตั้ง โดยไม่เป็นฝ่ายตั้งรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมในพิพิธภัณฑ์เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการ

จัดกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน เพื่อให้คนเข้าถึงโบราณวัตถุได้มากขึ้น

ผู้เขียนบทความ นำเสนอที่มาและจุดเด่นที่สำคัญของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย ที่ได้ก่อตั้งมาอย่างยาวนานร่วม 40 กว่าปี เพื่อให้เห็นพัฒนาการจากเดิมที่ดำเนินงานจัดแสดงและให้ความรู้แก่ผู้สนใจผ่านรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยของกาลเวลา เพื่อให้คนท่องเที่ยวเข้าใจท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และทำให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชยใหม่ ให้เข้าใจ เห็นความสำคัญ และสนใจเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

สิ่งที่ผู้อ่านบทความนี้จะได้มากกว่าความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย นั้น ผู้อ่านจะได้แนวคิดในการจัดนิทรรศการชั่วคราว การจัดกิจกรรมโดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และผลลัพธ์อันน่าสนใจที่ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากบทความที่ 1 ถึงบทความที่ 3 ที่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์จากต่างประเทศ จนถึงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ในบทความที่สี่นี้ จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในบทความเรื่อง การสื่อความหมายของคนทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญโคกสูง จังหวัดลพบุรี โดย จิราวรรณ ศิริวานิชกุล

ผู้เขียนบทความ หรือผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการสื่อความหมายของคนทำ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยเน้นคนภายในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการทำพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจากที่ผู้สนใจแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ทราบกันดีว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ปิดตัวลงหรือมีความเจียบเหงาจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง ผู้วิจัยพบว่าประเด็นปัญหาหลัก ๆ 2 ประการคือ 1.) ปัญหาการวางแผนระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น การไม่มีส่วนร่วมของคนในชุมชน การขาดแคลนงบประมาณ ขาดผู้เชี่ยวชาญที่จะดูแลเนื้อหาและวัตถุในพิพิธภัณฑ์ การขาดเครือข่ายที่จะช่วยเป็นที่ปรึกษา และ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เป็นต้น และ 2.) ปัญหาการจัดระบบสื่อความหมายของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ความไม่ต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม ขาดผู้นำชมหรือผู้ให้ข้อมูล ขาดการนำเสนอที่น่าสนใจจากปัญหาสองประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจการสื่อความหมายของคนทำพิพิธภัณฑ์ โดยมีกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญโคกสูง จังหวัดลพบุรี

สิ่งที่ผู้อ่านบทความนี้จะได้คือ ปัญหาสำคัญที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านหลายแห่งในประเทศไทยประสบ และแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้น โดยเน้นหาแนวทางแก้ปัญหาเรื่องการสื่อความหมายเป็นหลัก ผ่านกระบวนการด้านการวางแผนงาน การศึกษา วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ หลักการทำงาน การวิเคราะห์ ลักษณะทางกายภาพของพิพิธภัณฑ์ และชุมชน จนนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์หาเหตุปัจจัยต่าง ๆ โดยนำประเด็นที่ได้จากเหตุปัจจัยต่าง ๆ นั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้อย่าง

น่าสนใจ และเหมาะสมกลมกลืนกับการพัฒนา
ท้องถิ่นร่วมกันได้อย่างดียิ่ง

**บทความที่ห้า การศึกษาความเป็นไปได้ใน
การอนุรักษ์เครื่องกระเบื้องจีนพิมพ์ลาย ด้วยวิธี
เลียนแบบการพิมพ์ลาย** โดย บุรินทร์ สิงโตอาจ

บทความนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับ
ภัณฑารักษ์ นักจดหมายเหตุ ผู้ให้บริการแหล่งเรียนรู้
หรือผู้ที่สนใจเครื่องปั้นดินเผาทุกท่านที่มีวัตถุหรือ
ดูแลวัตถุต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุและ
แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะวัตถุที่เป็นเครื่อง
กระเบื้องจีนพิมพ์ลาย ผู้เขียนบทความนี้ได้ทำการ
ทดลองเปรียบเทียบเทคนิคการอนุรักษ์ภาชนะดินเผา
ในเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นข้อดี ข้อด้อยแต่ละ
เทคนิคได้ดี รวมทั้งชี้ให้เห็นการอนุรักษ์ภาชนะเครื่อง
กระเบื้องจีนที่เหมาะสม เช่น การดูแลรักษา การ
จัดเก็บ การจัดแสดง การปฏิบัติการอนุรักษ์ การ
ชะลอการเสื่อมสภาพ รวมไปถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อ
การเสื่อมสภาพของภาชนะดินเผา โดยเฉพาะเครื่อง
กระเบื้องจีนพิมพ์ลาย

**บทความที่หก ดงปู่ฮ่อ : พัฒนาการรูปแบบ
การจัดการพื้นที่มรดกวัฒนธรรมชุมชน** โดย วนิษา
ติคำ และ จีรวรรณ ศรีหนูสุด

“ดงปู่ฮ่อ” เป็นพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม
ของชุมชนบ้านสวกพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลบ่อสวก
อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ซึ่งมีความหลากหลาย
ในการใช้ประโยชน์ อยู่บนฐานของความสัมพันธ์
ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่ง

เหนือธรรมชาติ ภายในดงปู่ฮ่อ มีการจัดแสดง
ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา สิ่งของเครื่องใช้ของคน
บ้านสวกพัฒนา เนื่องจากพื้นที่บ้านสวกพัฒนาเป็น
แหล่งเตาเผาโบราณ มีการขุดเจอกรุพระบ่อสวกและ
เพ็ญหม้อ จึงเกิดการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของ
ตำบลบ่อสวก ในปี พ.ศ.2543 โดยกลุ่มผู้นำชุมชน
และคนในชุมชนได้ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่นการ
สร้างอาคาร การขุดค้นเตาเผา ผลิตภัณฑ์
เครื่องปั้นดินเผาและการปรับปรุงภูมิทัศน์ดงปู่ฮ่อ
จากนั้นได้หยุดช่วงการพัฒนาไปจนถึงปี พ.ศ.2547
ศาสตราจารย์สายันต์ ไพเราะญจิตรและนักศึกษา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้
ร่วมกันฟื้นฟูให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน การจัดกิจกรรม
ต่าง ๆ การได้รับการส่งเสริมกิจกรรมจากหน่วยงาน
ภาครัฐ การปรับปรุงภูมิทัศน์ แต่ก็ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบัน
องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อสวกเป็นผู้รับผิดชอบ
ดูแลจัดการดงปู่ฮ่อ

ผู้เขียนบทความนี้ได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย
การทำกิจกรรมกับพื้นที่ การพูดคุย สัมภาษณ์
เกี่ยวกับแนวคิดทางวัฒนธรรม มรดกวัฒนธรรม
พื้นที่วัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียง และการบูรณา
การมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการดง
ปู่ฮ่อบนฐานความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนใน
ชุมชน ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายให้เห็นภาพการพัฒนาจาก
อดีต จนถึงปัจจุบัน และแนวทางในการพัฒนาใน
อนาคตได้อย่างน่าสนใจ เป็นการผสมผสานอย่าง
กลมกลืนของความสัมพันธ์คน ธรรมชาติ และสิ่ง

เหนือธรรมชาติได้อย่างเหมาะสมและสามารถนำผลการศึกษานี้ไปปรับใช้กับแหล่งเรียนรู้ลักษณะคล้ายคลึงกันเช่นนี้ได้อย่างดี

บทความสุดท้ายเรื่อง **ความต้องการความหวัง และพื้นที่สาธารณะ : กรณีศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สันติภาพ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้** โดย ภัทรภร ภูทอง

ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยและท่ามกลางวัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทยที่มีข้อจำกัดในการรวบรวมจัดแสดงและจัดกิจกรรมเพื่ออภิปรายด้านสังคมการเมืองกับแนวคิดพิพิธภัณฑ์สันติภาพที่สอดคล้องกับความหมายของพิพิธภัณฑ์ที่เสนอขึ้นมาใหม่นั้น จะสามารถเกิดขึ้นได้จริงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่จะมีประโยชน์อย่างไรและที่สำคัญผู้คนในพื้นที่ต้องการหรือไม่ คำถามเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สันติภาพในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผ่านการใช้ชีวิตในพื้นที่ร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้คนในท้องถิ่น การเขียนบันทึกประจำวันของกลุ่มเป้าหมายและการสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ ความรู้สึก มุมมอง ความต้องการและความหวังของผู้คนในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลและชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

โดยตรงเพื่อวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์สันติภาพ

พิพิธภัณฑ์สันติภาพส่วนใหญ่ตั้งขึ้นเมื่อเหตุรุนแรงหรือสงครามนั้นสิ้นสุดลง หรือเมื่อความรุนแรงทางอาวุธสงบลงหรือความขัดแย้งได้รับการจัดการซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ.2563) ยังไม่มีพิพิธภัณฑ์สันติภาพที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงเวลาที่ความขัดแย้งหรือความรุนแรงดำเนินอยู่ ผู้เขียนบทความอยากที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของชายแดนภาคใต้ที่ไม่ได้เป็นปัญหาที่เกิดเฉพาะพื้นที่แต่จริงๆ แล้วเป็นปัญหาของคนทั้งประเทศเพราะเป็นความรุนแรงที่ยาวนานมากกว่า 20 ปี ซึ่งพิพิธภัณฑ์สันติภาพไม่ได้เป็นเพียงสถานที่สำหรับเก็บสะสมสิ่งของเก่าๆ โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์หรือการจัดนิทรรศการเรื่องต่างๆ ของพื้นที่เพียงเท่านั้น แต่ควรมีการสื่อสารเพื่อให้คนภายนอกได้รับรู้ถึงเสียงสะท้อนและความคับข้องใจของคนในพื้นที่ ที่ควรนำมาเผยแพร่ให้กับผู้ที่เข้าเยี่ยมชมได้ศึกษาเรียนรู้และรับรู้ความรู้สึกจริงๆ ของคนในพื้นที่มากกว่าการรับรู้จากช่องทางอื่นเพียงด้านเดียว

บทความทั้ง 7 บทความนี้ ล้วนเป็นบทความคัดสรรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นแนวคิดที่สำคัญของคนทำพิพิธภัณฑ์ที่จะนำไปพัฒนาพิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนการดำเนินงานรูปแบบใหม่ให้เข้าถึงผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น ช่วยให้คน

ในพิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้หรือหน่วยงานภาคต่าง ๆ
ได้พัฒนางาน พัฒนาตนและเข้าใจผู้รับบริการได้ดี
มากขึ้นอีกทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติเฉลิมพระเกียรติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2563). พิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม : รวมบทความคัดสรร
จากโครงการประชุมวิชาการพิพิธภัณฑ์และมรดกทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 1 (Museum & Heritage
2020). กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).